

Větrné elektrárny z perspektivy obyvatel obcí: vnímání, postoje, důvody potenciálních konfliktů

Větrné elektrárny v obci Pavlov, kraj Vysočina (Foto: B. Frantál)

RNDr. Bohumil Frantál, PhD.
Univerzita Palackého Olomouc / Ústav geoniky AV ČR

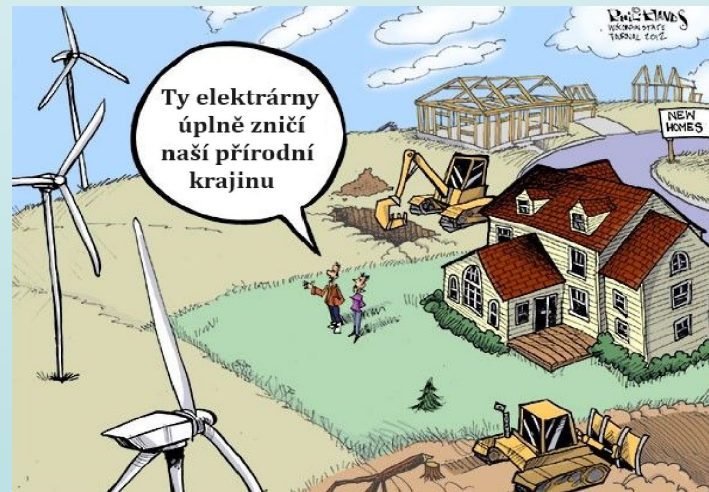
Výzkum vnímání větrných elektráren

- longitudoální výzkumy již od roku 2008
- mapování **změn v názorové hladině** v průběhu času (srovnání postojů v době plánování projektů a po několika letech od uvedení do provozu)
- analýza **motivačních faktorů** a **důvodů potenciálních konfliktů**
- dotazníková šetření s obyvateli a rozhovory se starosty obcí ve **14 lokalitách** v 8 krajích ČR

Problém sociální a lokální akceptace

- ✓ Rozvoj obnovitelných zdrojů energie (OZE) vyžaduje **sociální akceptaci** – tzn. **přijetí ze strany veřejnosti**
- ✓ Přetrvává rozpor mezi obecně vysokou mírou podpory OZE jako obecné ideje a mírou **lokální akceptace** konkrétních projektů
- ✓ Výzkumy prokazují, že velká **většina obyvatel ČR upřednostňuje OZE** oproti jiným zdrojům (uhlí, jádro), ale část lidí z různých důvodů neakceptuje projekty v blízkosti svého bydliště
- ✓ Rozpor bývá většinou vysvětlován tzv. **NIMBY** teorií (z anglických slov „Not In My Back Yard“ – česky „**Ne na mém dvorku**“)

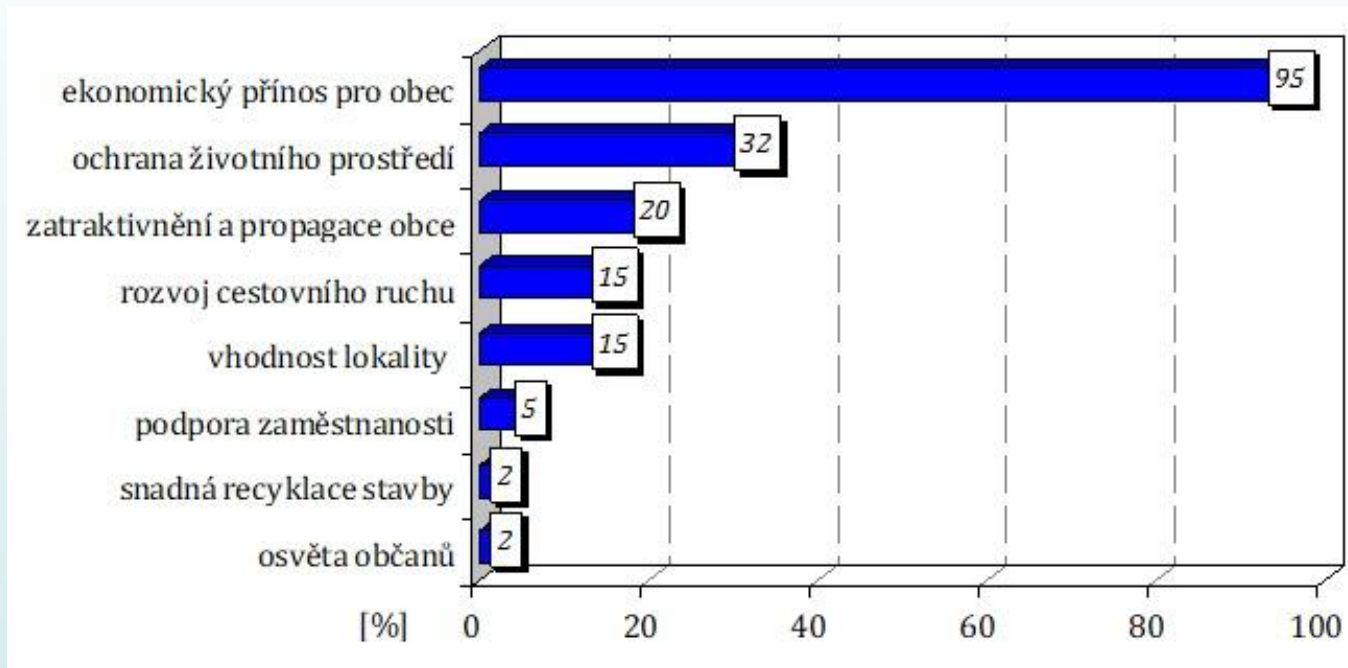

Může za to jen NIMBY ?

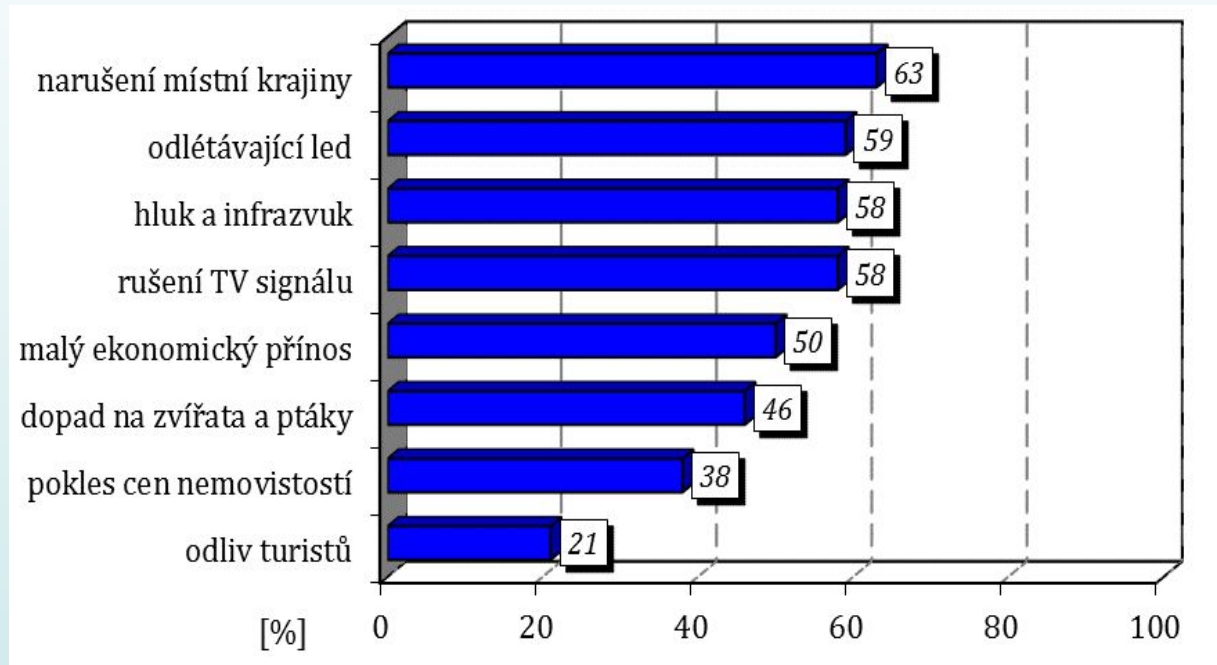
- ✓ Klasický **NIMBY postoj** vůči větrným elektrárnám není příliš častý
Postoje nabývají různých podob:
- ✓ **NIABY** (Not-in-anyone's-backyard) – „Ne na ničem dvorku“
- ✓ **YIMBY** (Yes-in-my-backyard) - „Ano na mém dvorku“
- ✓ **WIMBY** (Why-in-my-backyard?) – „Proč na mém dvorku?“
- ✓ **Lokální akceptace** je ovlivňována osobními preferencemi a zájmy, hodnocením užitečnosti projektu, momentálními emocemi, názorovými vůdci... mění se v čase a v prostoru

Motivační faktory akceptace

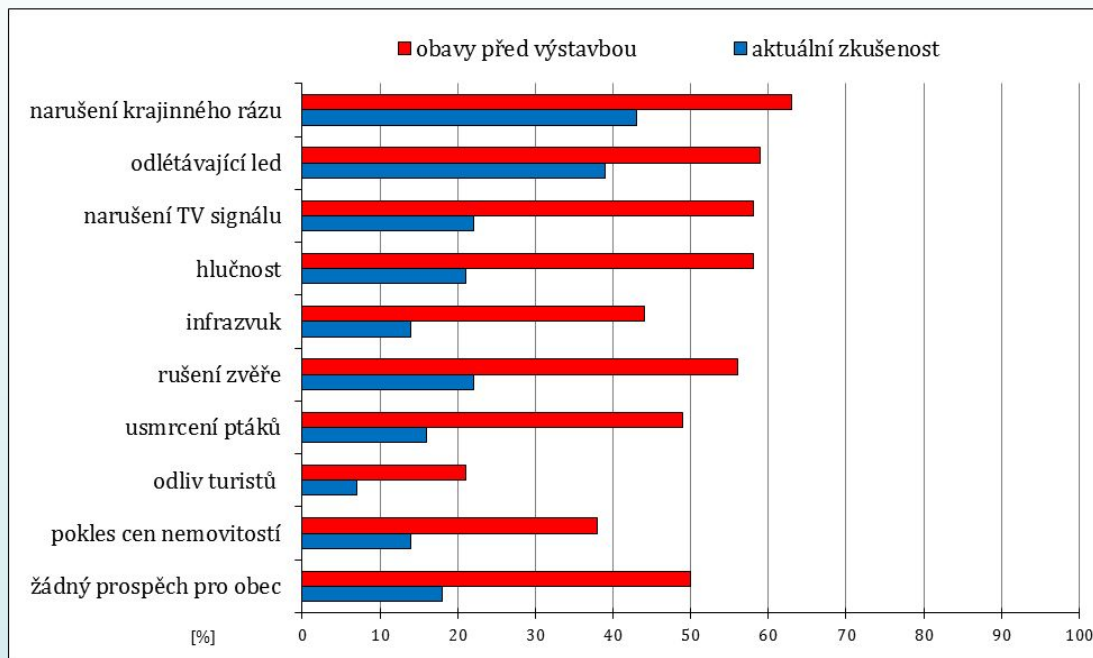
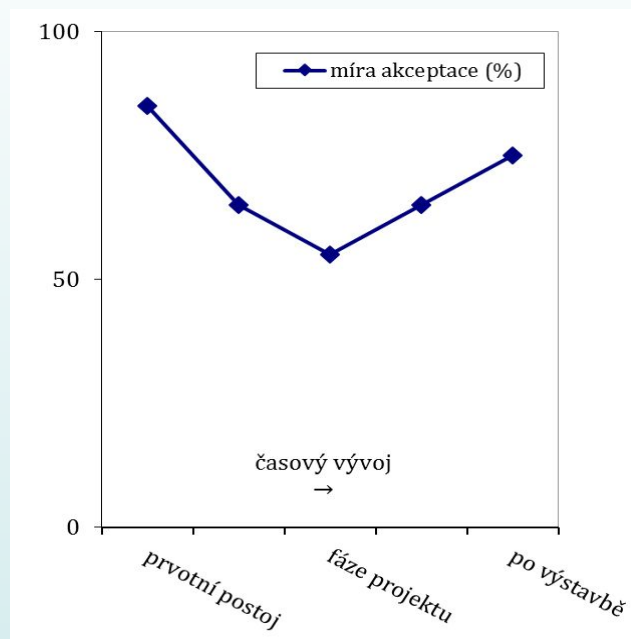
- ✓ Primárním **motivačním faktorem** pro obce i obyvatele v ČR je **ekonomický přínos z projektů**, až na druhém místě je aspekt ochrany životního prostředí.
- ✓ Tím se lišíme například od Rakouska či Německa, kde lidé podporují větrné elektrárny primárně z environmentálních důvodů (ochrana klimatu, alternativa k uhlí a jádru) – obce tam většinou nemají z projektů žádné ekonomické benefity (pokud se nejedná o obecní projekty)

Vnímání rizik spojených s opozicí

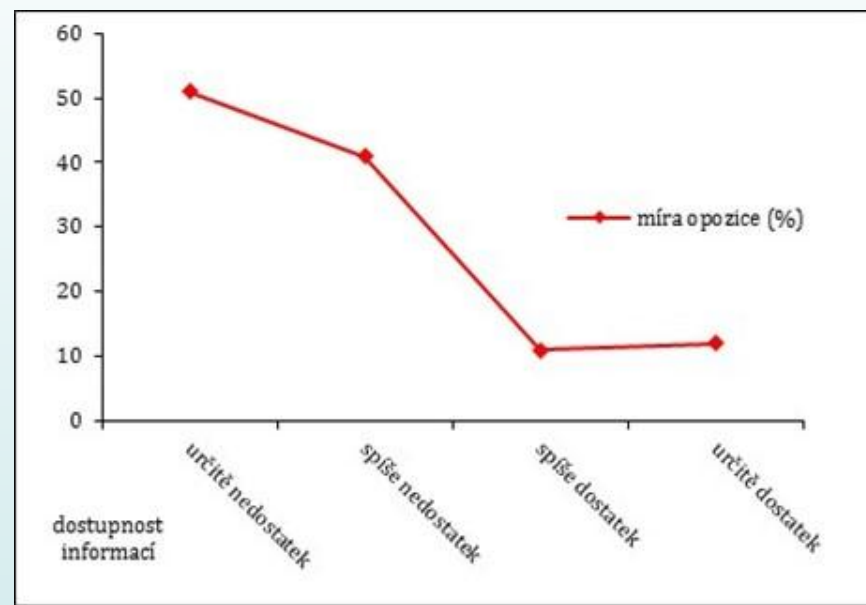
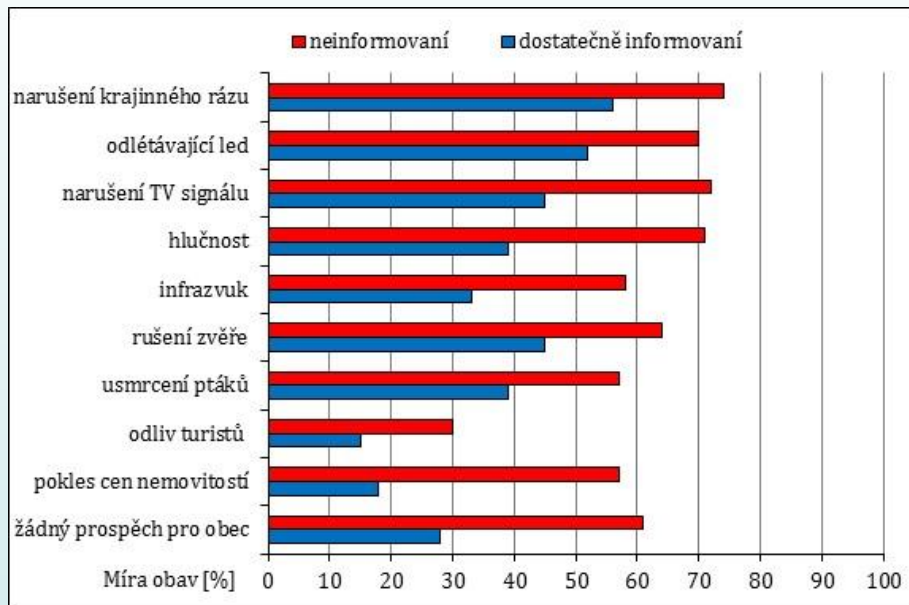
- ✓ Hlavním důvodem opozice proti větrným elektrárnám je vizuální dopad na krajinu
- ✓ Jako další argumenty bývají uváděny odlétávající led, hluk a infrazvuk, rušení signálu, malý ekonomický přínos, dopad na zvířata ptáky, atd.

Časová dynamika postojů k větrným elektrárnám

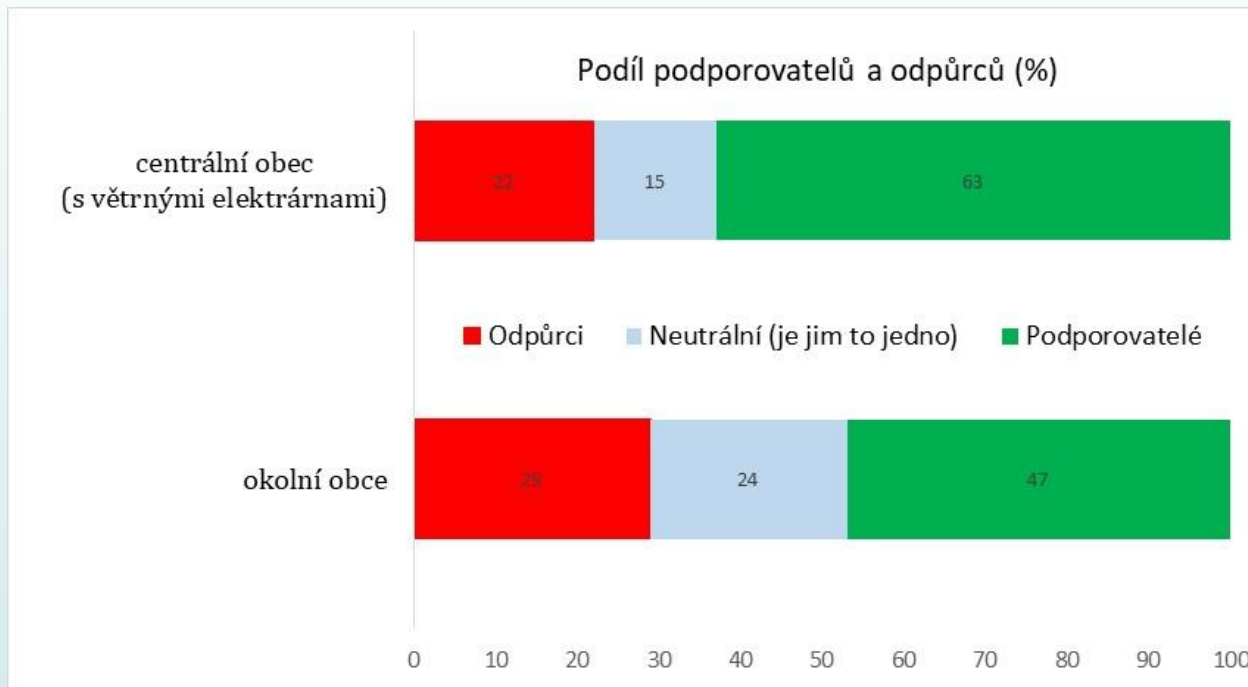
- ✓ Lokální akceptace je ovlivněna **subjektivním vnímáním potenciálních dopadů**, negativ a pozitiv projektů
- ✓ Postoj ovlivňují různé **mýty** a často **neopodstatněné obavy**
- ✓ Míra obav a vnímání negativních dopadů postupně klesá a **míra podpory** větrných elektráren naopak **narůstá v průběhu času**
- ✓ Aktuální podpora (po několika letech fungování elektráren) je vyšší, než v době plánování a rozhodování o výstavbě (obavy se nenaplnily)

Vliv informovanosti na míru akceptace

- ✓ **Dostatek informací** (o větrných elektrárnách a konkrétním projektu) ovlivňuje míru obav z možných negativních dopadů a **zvyšuje míru akceptace**
- ✓ Mezi lidmi, kteří měli (dle svého názoru) dostatek informací o projektech, je pouze 10% odpůrců
- ✓ Na postoje má vliv i **zdroj informací**: nejvyšší podíl odpůrců je mezi lidmi, kteří čerpají informace pouze od svých nejbližších (rodina, sousedé)

Vyšší míra opozice je v okolních obcích

- ✓ Lidé žijící v okolních obcích, vídají větrné elektrárny, ale nemají z nich většinou **žádný ekonomický benefit = nižší míra podpory**
- ✓ Nemají s nimi ale přímou (nejbližší) osobní zkušenost, takže u nich přetrvávají některé mýty a obavy
- ✓ Na narušení krajiny a hluchnost si paradoxně častěji stěžují lidé ze vzdálenějšího okolí než lidé žijící v blízkosti elektráren

Vnímání pozitiv a negativ větrných elektráren

- ✓ Vnímání pozitivních a negativních dopadů elektráren je **značně relativní** a vzájemně propojené
- ✓ Lidé podporující OZE z důvodu ochrany klimatu, nevnímají tak negativně dopady na lokální krajinu
- ✓ Podobně vnímání **ekonomických benefitů** pro obec a místní rozvoj snižuje vliv dopadů na krajinu
- ✓ Polovina odpůrců elektráren přiznala, že **by je akceptovali** v případě, když by z nich měli oni nebo jejich domácnost přímý finanční přínos (např. levnější elektřinu) – tzn. jejich opozice není principiální, ale je ovlivněna vnímáním ekonomické výhodnosti
- ✓ **Vyšší míra podpory** větrných elektráren je v **environmentálně postižených regionech** (těžba uhlí, těžký průmysl) – lidé je tam vnímají jako výrazně lepší alternativu k uhlí, včetně dopadů na krajinu

Důvody a argumenty odpůrců větrných elektráren

- ✓ Protesty často pocházejí od **vlastníků druhého bydlení** (chalupářů, chatařů), kteří preferují nedotčenou krajinu proti ekonomickému příjmu pro obec (dokáží mobilizovat místní opozici)
- ✓ Odpůrci elektráren často **účelově využívají environmentální a zdravotní argumenty** (dopad na krajinu, zvířata, zdraví obyvatel), neboť jsou v protestech a ovlivňování lidí efektivnější, ačkoliv skutečným důvodem nesouhlasu s projekty mohou být osobní zájmy nebo politická opozice
- ✓ „**Halasná menšina**“ často poráží mlčící většinu (jak motivovat jít vyjádřit názor i obyvatele, kteří souhlasí nebo ty kterým je to jedno (tzv. pasivní akceptace))

Závěry

Klíčovými faktory ovlivňujícími míru akceptace projektů jsou:

- ✓ **Lokální identita a percepce dopadů na krajinu** (relativní fenomény ovlivněné geografickými podmínkami, osobními hodnotami a vírou, hodnocením „užitečnosti“ projektu, okamžitými emocemi, atd.)
- ✓ **Procedurální spravedlnost** (otevřená komunikace a informovanost ze strany developera a zastupitelů obce, transparentní plánování projektů a zapojení místních obyvatel v rozhodovacím procesu)
- ✓ **Distributivní spravedlnost** (adekvátní kompenzace a diverzifikace ekonomických benefitů směrem ke komunitám sdílejícím dopady projektů)
- ✓ **Důvěra** (v dostupné zdroje, informace a sliby developerů, zastupitelů)

Reference:

- Frantál, B., Frolova, M., Liñán-Chacón, J. (2023): Conceptualizing the patterns of land use conflicts in wind energy development: Towards a typology and implications for practice. *Energy Research & Social Science*, 95, 102907.
- Frantál, B. (2015). Have local government and public expectations of wind energy project benefits been met? Implications for repowering schemes. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 17(2), 217-236.
- Frantál, B., Kučera, P. (2009): Impacts of the operation of wind turbines as perceived by residents in concerned areas. *Moravian Geographical Reports*, 17(2), 34-45.

A landscape photograph showing three large white wind turbines in the background. The foreground is a lush green field with a herd of sheep and several cows grazing. The background features rolling hills and a dense forest under a cloudy sky.

Děkuji za pozornost

Větrný park Nová Ves v Horách (Foto: B. Frantál)